

פסח -

כולו מצה

מה המטרה של בלבול הדעת
השורר בימי ערב פסח?
כיצד נוכל להגיע לחג הפסח
במחשבה ובדעת נכונה
מתוך מצב העומס והבלבול?

גלות מצרים

שיעבוד מצרים לא היה רק שיעבוד גופני. עם ישראל היו משועבדים ברוחניות, הם היו שקועים במ"ט שערי טומאה. מה היתה טומאת מצרים? המצרים היו עובדי אלילים. נדמה לנו שעובדי עבודה זרה הם אנשים טפשים, שברוב סכלותם משתחווים לפסלי עץ ואבן. המצרים בכלל לא היו טפשים, הם היו חכמים מאד. בספר מלכים מתואר גודל חכמת שלמה והפסוק מציין שחכמתו היתה גדולה אף מחכמת מצרים, "ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים" (מלכים א' ה-י). האלילים של המצרים ייצגו מזל או כח מסויים שהאדם משתעבד אליו. לדוגמא, המצרים עבדו את היאור שהיה מציף את שדותיהם וכך היה המקור לכל השפע שלהם.

במונחים של ימינו, ניתן להשוות את טומאת מצרים לנטייה של אנשים לנסות להציג פתרון לכל בעיות החיים, בעיות גופניות ונפשיות כאחד, על ידי רפלקסולוגיה, אקופונקטורה (דיקור סיני), מוח אחד, גנטיקה וחכמות מחכמות שונות. האדם חושב שהוא יכול לנווט את חייו כרצונו ואינו מכיר בכח הבורא יתברך שכל החכמות הן כאין לפניו, הוא הבורא והמנהיג היחיד של כל הבריאה, שאף אחד אינו יכול להתחכם על רצונו. המצרים היו יותר מומחים מהמדענים של ימינו, הם התמצאו היטב בכוחות הרוחניים של הבריאה, כפי שמפרש רש"י על המילים "ראו כי רעה נגד פניכם" (בא י-י), שפרעה ראה באיצטגנינות שלו

שכוכב ששמו "רעה" עולה לקראת ישראל במדבר והוא סימן דם והריגה. פרעה ראה והבין נכון, רק שהקב"ה ברוב רחמיו הפך אותו לדם מילה. המצרים היו אסטרולוגים ומכשפים, הם הכירו את השורשים הרוחניים של הבריאה, וכך ניסו לשלוט על מהלכי חייהם.

עם ישראל היו במ"ט שערי טומאה, גם הם הושפעו מטומאת מצרים והאמינו שהאדם עם חכמתו יכול לשלוט על הבריאה. השי"ת הגלה את עם ישראל במעצמה הכי גדולה שהיה נדמה כאילו היא שולטת שליטה מלאה בטבע הבריאה, כדי לגלות להם אחר כך שכל החכמה והגבורה האלו הן אין ואפס, אין עוד מלבדו יתברך, אין שום כח בבריאה חוץ מהשם יתברך, אפס זולתו.

חמץ ומצה

כל יום טוב ממשיך עלינו השפעה רוחנית מסוימת. לכל יום טוב מצוה מיוחדת, מצות היום, שהיא עוזרת לנו להתחבר להשפעת החג. לדוגמא: מצות תקיעת שופר בראש השנה מעוררת אותנו להמליך את השם. מצות היום של חג הפסח היא מצות מצה. מהי הבנתה הפנימית של מצוה זו?

חמץ הוא בצק שיוצרים ממנו צורה מסוימת, והוא משנה את צורתו, הוא תופח לצורה אחרת. החמץ מסמל אדם שיש לו רצון משל עצמו, צורה מסוימת בה הוא רוצה לעצב את חייו. המצה נשארת בדיוק בצורה שמכינים אותה, מרדדים אותה דק והיא נותרת שטוחה ודקה, מחוררים אותה והיא נותרת עם אותם חורים, היא נשארת בגודל בו יצרו אותה. המצה מסמלת אדם שנותן להשי"ת להוביל אותו כרצונו, הוא מתאים את עצמו לצורה בה הקב"ה מוביל אותו, וכך טוב לו.

מצרים היתה "כולו חמץ". המצרים ניסו לשלוט על חייהם שליטה מלאה ולהוביל אותם כרצונם. הם בדקו בכוכבים ובמזלות מה צפוי בעתיד, וניסו לשנות את העתיד לפי רצונם. כשצפו שעתיד להוולד מושיעם של ישראל, גזרו להשליך את הילדים היהודיים לים, "הבה נתחכמה לו" (שמות א-י). הקדוש ברוך הוא הוכיח להם שלא ניתן להתחכם על רצונו. בעשר המכות הקב"ה שידד את מערכות הטבע וכך גילה לעין כל שהוא השליט היחיד בעולם.

לקראת מכת בכורות, בראש חודש ניסן, הקב"ה צוה על עם ישראל (בא יב-כא):
 "משכו וקחו לכם צאן... ושחטו הפסח", משכו ידיכם מעבודת כוכבים וקחו לכם
 צאן של מצוה (רש"י). השה היה אלילם של מצרים, הוא סימל את המזל שהם עבדו
 והשי"ת צוה על עם ישראל לשחוט את השה, להתעלות מעל עבודת הכוכבים
 והמזלות. השי"ת נתן להם גם את מצות מצה ואת איסור חמץ, על כל פרטיהם.
 בנוסף לגאולה הגופנית שעם ישראל נגאלו משיעבוד מצרים, היתה כאן גאולה
 רוחנית. עם ישראל השתחררו מהצורך והעול לשלוט על פרטי חייהם, הם למדו
 לתת לעצמם להיות מובלים על ידי הבורא יתברך שמו "כגמול עלי אמו", כמו
 מצה, שמקבלת כל צורה בה מעצבים אותה. הנביא ירמיהו משבח את עם ישראל
 שנמשכו ברצון אחר הנהגת השם (ירמיה ב-ב): "כה אמר ה', זכרתי לך חסד נעורידך
 אהבת כלולתיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". עם ישראל הלכו אחרי
 השם יתברך, אנשים, נשים וטף, בלי לדעת לאן הם הולכים וכיצד יתמודדו בדרך.
 כה סמוכים ובטוחים היו בקדוש ברוך הוא, עד שיצאו לדרך לפני שהספיקו
 להכין להם "סנדוויצ'ים", צידה לדרך. הם לקחו את בצקם עמם ואפו אותו בדרך.
 זו היתה דרגת האמונה שהשיגו עם ישראל בליל יציאת מצרים, אמונה ששחררה
 אותם מכל דאגה, בידעם בבירור כי השם יתברך הוא הדואג לכל צרכיהם –
 תכונת מצה, לחם האמונה.

זמן חירותינו

הספרים הקדושים מסבירים שהדרגה הגבוהה לה זכו עם ישראל ביציאת
 מצרים, היתה מתנה מהשם יתברך, שלא לפי דרגתם. גם אנו זוכים למתנה הזו
 של אמונה בליל הסדר. אנו מתנהגים בליל הסדר כבני חורין. אנו מיסבים דרך
 חרות, לובשים בגדי חג מפוארים, מקשטים את השולחן בכלים נאים... זו לא
 רק התנהגות חיצונית, אלא ההשפעה המיוחדת שאנו מקבלים בחג הפסח היא
 החירות.

השפעת היום טוב יורדת לכל יהודי, אך ככל שנדע ונבין יותר מה מהותה של
 השפעה זו, כך נוכל להתחבר אליה בגלוי, ואף לקחתה עמנו בסיום החג.

כולנו יודעים שעלינו לסמוך על הבורא, "השלך על ה' יהבך, והוא יכלכלך",
 אך קשה לנו לחיות כך בפועל. טבעו של האדם הוא, שהוא רוצה לדעת מה יהיה

אתו בעוד יום-יומיים, בעוד שבוע ואפילו יותר, אחרת הוא מרגיש תלוש ובלתי יציב. יתירה מכך, הוא לא רק רוצה **לדעת** מה צפוי בימים הקרובים, אלא הוא מבקש גם **לראות** עובדות מוצקות בשטח, המבטיחות את עתידו: הוא רוצה עבודה קבועה עם משכורת סדירה, מוסדות חינוך מבוססים לילדיו, מלאי של אוכל וביגוד בארונות... האדם רוצה לראות שהוא "מסודר", אחרת הוא מוטרד ולחוץ. הצורך הזה לשלוט על העתיד, הוא השיעבוד-מצרים שלנו!

בחג הפסח אנו מקבלים את מתנת החירות. בליל הסדר אנו מקבלים את הכח לא לחשוב ולא לדאוג מה יהיה בהמשך, ולשמוח בכך, להרגיש בני חורין. אנו ישובים ליד שולחן הסדר, מלאים אמונה בהשם, שמחים ומשחררים מכל לחץ. אנו משתחררים מהצורך החזק לדעת כיצד העניינים ימשיכו להתנהל. אנו נותנים להשם יתברך להוביל אותנו ומרגישים בכך תחושת שחרור נפלאה. ישנו מושג של שיעבוד גם בתחום הרוחני של חיינו. יש לנו תמונה מדויקת במחשבתנו, כיצד המצוות שלנו צריכות להיעשות, בצורה אליה אנו רגילים, ברגש או בהתלהבות מסוימים. אנו מציירים בדמיוננו תפילה בכוונה מסוימת, שלחן שבת או חג בצורה שלווה ומכובדת, ילדים שיגדלו עם מעלות מסוימות, בעל שיעסוק בתורה ובמצוות כפי הציפיות שלנו וכו'.

באכילת המצה אנו משתחררים מהעבדות הזו. אנו מפנימים את הרעיון של המצה: "איך שאתה לש, מרדד ומחורר אותי, רבונו של עולם, כך טוב לי". בדרך מליצה ניתן לאמר שהברכה "על אכילת מצה" דומה לברכה שנשים מברכות כל בוקר: "שעשני כרצונו", טוב לי כך, כמו שאתה רוצה. אפילו אם אין לנו שום התרגשות רוחנית, גם אם רוב היום עובר עלינו בעבודות בית הנראות פשוטות בעינינו, טוב לנו כמו שהשם יתברך רוצה, רצוננו היחיד הוא לעשות רצונו יתברך, והמתנה המיוחדת של חג הפסח היא היכולת להרגיש את התענוג שבביטול רצוננו לרצונו של השי"ת.

ישנו משחק של ילדים קטנים שנקרא "פרה עיוורת". הילד אוחז ביד של אמא שלו והולך איתה בעצימת עיניים. האם מזהירה אותו כשיש לעלות או לרדת מדרכה, להשמר ממכשול בדרך וכו'. זו הנאה מיוחדת שיש לילד, שאמו מובילה אותו והוא סומך עליה "בעיניים עצומות", תרתי משמע. כך היא התחושה של חג הפסח, "לכתך אחרי במדבר", אנו נהנים לעצום את עינינו ולתת לאב הנאמן והאוהב להוביל אותנו. אנו "מתפטרים" מהתפקיד של ניהול העולם ושל ניהול חיינו, זוהי מעמסה כבדה מדי עבורנו. אנו מעבירים להשי"ת את "הסמכות" לנהל

את חיינו, ושמחים להמצא תחת הנהגתו. גם בקשר לניהול ליל הסדר עצמו, אנו בני חורין, נותנים להשם יתברך לנהל את הענינים כרצונו. אנו משתחררים מהציפיות שלנו מהילדים, מבן הזוג ומעצמינו. יתכן שהילדים ישבו בהתרגשות סביב שולחן הסדר ויתכן גם שלא, יתכן שהאבא יתייחס אליהם כפי הציפיות שלנו ויתכן שהוא יתייחס אחרת, אולי נגיע לליל הסדר כשכל הבית נקי ומצוחצח, אך יתכן שילדינו הנמרצים יספיקו ליצור בלאגן חדש עד ללילה. יתכן שנהיה כה עייפים עד שלא נוכל להתרכז... אך אנו לא לחוצים מכל זה, הפרטים לא משנים לנו בכלל, איך שהשם יתברך מוביל אותנו, טוב לנו. אם ליל הסדר לא מתנהל כפי שרצינו, נאמר לרבונו של עולם: "אם אתה מנהיג כך, ככה טוב לי". זו העבודה של חג הפסח, וזו גם המתנה של החג, לשמוח עם המצב באופן שהשי"ת מנהיג.

ערב פסח

לפני בוא חג הפסח, חג האמונה, אנו עוברים תקופה של לחץ ובלבול הדעת – תקופת ערב פסח.

בזמן בית המקדש היה היום של ערב פסח עוד יותר עמוס מאשר בזמנינו. כל עם ישראל היו עולים לירושלים, עליה לרגל, ומתארחים בתנאים לא תנאים, היה צריך לבער את החמץ, לשחוט את קרבן הפסח ולצלול אותו, להכין את החג ולאפות מצות. עם זאת, אחד מניסי בית המקדש היה, שלא אמר אדם לחבירו: "צר לי המקום שאלין בירושלים" (משנה אבות ה-ה). לעם ישראל היתה חירות בנפשם, היה להם טוב כפי שהשי"ת הוביל אותם.

בערב פסח הראשון בארץ מצרים, היה הלחץ עוד יותר גדול. עם ישראל קבלו את מצוות הפסח עוד לפני שיצאו ממצרים, על שם הניסים שעתידים להתרחש. הם היו חזקים באמונתם וערכו ליל הסדר עוד לפני שנגאלו ממצרים בפועל, שמחים עם הישועה שהקב"ה הבטיח להם. באותו יום הם ניקו את בתיהם מחמץ, אפו מצות, שחטו קרבן פסח ונתנו את דמו על המשקוף והמזוזות. הם גם היו צריכים לארוז את חפציהם, כדי להיות מוכנים לצאת לדרך. בלילה, עד חצות, צלו את קרבן הפסח ואכלו אותו עם מצה ומרור, מתניהם חגורים ומקלם בידם. מפרטי הלכות אכילת קרבן פסח במצרים היה, לאכול אותו **בחפזון**, "וככה תאכלו אותו, מתניכם חגורים, נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם, ואכלתם אותו